

A Nibelung-ének (részlet)

Negyedik kaland

Hadjárat a szászok és a dánok ellen

137 Váratlan üzenet jött Gunther udvarába,
követektől, akiknek urait még senki se látta,
ám hogy rosszat akarnak, aligha kérdés.
Amit az üzenet mond, nagy baj és súlyos sértés.

138 Bemutatom nektek őket: az egyik Lüdegér,
Szászországban hatalmas király és hadvezér,
a másik Dániában király, ő Lüdegást.
Sok nagyúrral hadakoztak, hozva sokakra gyászt.

139 Tőlük jött a követség Gunther udvarába.
Küldte a követeket két haragos ország királya.
Kérdik az ismeretlenektől, hogy mi az üzenet,
vezetik a várba a királyhoz a követeket.

140 A király fogadta őket. Így szólt: „Legyetek üdvöz!
Titeket ide hozzám ugyan kicsoda küldöz?” –
A jó király eképp szólt. – „Hallgatom, mit beszéltek!”
Csakhogy a király dühétől a követek nagyon féltek.

141 „Ha az üzenetet, király úr, átadnunk engeded,
amely ránk bízva, akkor el is mondjuk neked.
Megmondjuk, ki az a két úr, aki üzen hadat:
Lüdegást és Lüdegér: ők megtámadják országodat!

142 Megharagítottad őket. Olyan hír éri a fület,
hogy a két nagyúrban irántad izzik a gyűlölet.
Elindulnak hadaikkal Wormsba, a Rajna-vidékre.
Jön velük sok jó lovagjuk, ne vond kétségbe.

- 143 A hadra kelt támadókat három hónap múlva látod.
Jól jön majd a segítség, ha van sok barátod!
Országgal, várakkal együtt jó lesz, ha van, aki megvéd!
Uraink kardjaitól majd sok sisak és pajzs reped szét.
- 144 De ha tárgyalni akarsz velük, akkor te magad keresd fel őket,
és nem ők fognak seregükkel meglátogatni téged.
Nagy ellenséged, ha legyőz is, nem idehaza győz le,
és ha lovagjaid lerogynak, akkor sem itthoni földre.”
- 145 „Várjatok egy kevéssé!” – szólt a király, a derék. –
„Gondolkodási idő kell, aztán majd döntenék.
Híveimmel, ha vannak, közlöm a hallottakat,
barátaimnak elpanaszlom, ha barátom még akad.”
- 146 Gunther, a hatalmas igencsak szomorú.
Most még a szíve titka, hogy küszöbön a háború.
Gyorsan hívatja Hagent és más jó emberét.
Gernoldnak is a tanácsban kijelöli a helyét.
- 147 Akit csak megtalálnak, jön az összes kiváló férfi.
Szól a király: „Hazánkat támadás fogja érni,
erős, nagy seregekkel. Súlyos lesz itt a baj.”
Feleli erre Gernold, a bátor és szilaj:
- 148 „Ezt mi a kardjainkkal kivédjük!” – mondta Gernold. –
„Aki életét veszti, meghal. Aki meghalt, legyen holt!
Emiatt még ne feledjük, hogy mi a becsület!
Illendően fogadjuk az ellenségeket!”
- 149 Azt mondta tronjei Hagen: „Nem ez a sora annak!
Lüdgast és Lüdger királyok nagy túlerőben vannak.
Nem tudunk fegyverbe állni ilyen kapkodva, hidd el!” –
Így szólt a merész levante. – „Király úr, beszélj Siegfrieddel!”
- 150 A követeket elvezették a városba, ott kaptak szállást.
Bár harag volt irántuk, mégis jó ellátást
rendelt számukra Gunther, és ezt helyesen tette,
mert nem tudhatta még azt, hogy ki áll majd mellette.
- 151 A király szívét leverték bánatok, rettegések.
Szomorúságát észrevette egy lovag, büszke, délceg.
Arról, ami történt, ő tudomással nem bírt.
A király elbeszélte neki a rettenetes hírt.
- 152 Így szólt Siegfried: „Fölöttébb furcsállom azt a dolgot,
hogy eddigi jókedélyed ellentétébe forgott,
bár eddig egyhuzamban víg volt a dolgok mente!”
Felelte erre Gunther, a daliás levante:

- 153 „Mindenkivel azt a nagy bajt nem közölhetem,
amely szívemet emésztő, titkolt gondom nekem.
Barátnak mondok el bajt, aki hozzám közel.”
Siegfried fehérre sápad, és vörösödik el.
- 154 Feleli: „Sohase mondtam neked nemet.
Melletted állok, ha veszély fenyeget.
Ha barátokat keresnél, itt van az egyikük.
Segítlek mindhalálig, tőlem ez aligha függ.”
- 155 „Siegfried úr, áldjon Isten, ez már derék beszéd!
Még ha úgy esne is, hogy ügyemet nem segítenéd,
örülnék akkor is, mert megvan benned a szándék.
Ha élek egy darabig még, jut ezért neked ajándék.
- 156 Elbeszélem neked most, mi az én nagy bajom.
Ellenség követei jöttek. Tőlük azt hallhatom,
hogy ellenünk lovagság fog állni hadi rendbe.
Az én országom ellen még nem került sor ilyenre!”
- 157 Felelte erre Siegfried: „Emiatt ne búslakodj!
Tedd meg, amire kérlek, légy vidám, bizakodj.
Ha nekem, hogy legyek segítőd, az engedélyt megadod,
jöjjön segíteni szintűgy az összes lovagod.
- 158 Ha ellenfeleid erősek, megtámadva minket
harmincezer lovaggal, mi megálljuk helyünket,
még ha ezren vagyunk is. Nekem elhíheted.”
Gunther király felelte: „Ezért mindig hálás leszek neked.”
- 159 „Legyen lovagjaidból zászlóm alatt ezer fő,
mert az, aki velem jött, nem több, mint tizenkettő.
Így már Burgundiát én megvédelmezem.
Mindig fog szolgálni híven téged a két kezem.
- 160 Jöjjön segíteni Hagen és Ortwin és Sindold
és Dankwart: jó vitézed eddig is aki mind volt,
és velünk lovagoljon Volker, a merész:
ő hordozza a zászlót, őt illeti ez a rész.
- 161 A követeket ültesd nyeregbe, hogy hazatérjenek.
Ott leszünk nemsokára: az ellenség tudja meg,
hogy békében maradjon e földön város és vár.”
A király követeket küld az embereiért már.
- 162 Az udvarba indul a dán meg a szász követ.
Örül valamennyi, amiért hazamehet.
A király, Gunther őket bő kézzel megajándékozza,
és gondoskodik oltalomról. Ez jókedvüket okozza.

163 „Mondjátok uraitoknak” – szólt Burgundia királya –,
„hogy a hadjáratukkal nem hozzánk vezet a pálya.
De ha itt ezen a földön seregük meglátogatna,
barátaim el nem szaladnak: szorulni fog a kapca.”

164 Kapott ajándékot ekkor minden követ,
számukra Gunther juttatott eleget.
Nem merte volna egy sem elutasítani
a búcsúzáskor. Az útnak örömmel vágta neki.

165 Amikor a követség visszatért Dániába,
és meghallotta Lüdgest, az ország királya,
amit a Rajnánál a követség kapott, azt a választ,
Burgundia gőgje szívére haragot áraszt.

166 Jelenti a követség: van sok merész emberük,
és láttak külön is még egy lovagot velük,
az a neve neki: Siegfried, német-alföldi hős.
Amikor ezt Lüdgest megérti, bosszúsága erős.

167 A dániai urak most, ezt a hírt hallva meg,
igyekeztek, hogy a segítők még többen legyenek,
mígnem Lüdgest király úr összehív és szerez
a hadjáratra vitézből annyit, hogy húszezer ez.

168 Hadat gyűjteni kezdett a szász király is, Lüdger,
míg kezük alatt össze nem gyűlt vagy negyvenezer ember.
Ezek élén akarják Burgundiát lerohanni.
Közben Gunther királynak szintén gyűlik csapatnyi

169 vitéze rokonokból s két öccse embereiből,
ezeket vinnék a harcba, ők hárman legelől,
és Hagen daliái, nekik is harcolni kell.
Ezért fog lovagokból később sok esni el.

170 Készülődnek az útra, már akarnak indulni.
A zászlót viszi Volker, alatta fog vonulni
a lovagság, miközben Wormsnál mindahány
át fog kelni a Rajnán. Hagen a kapitány.

171 Velük fog lovagolni Sindold és Hunold,
aki Gunther királynak aranyra méltó híve volt,
rajtuk kívül Ortwin és Hagen öccse, Dankwart,
aki a háborúban hőshöz méltó csatát várt.

172 „Király úr, itthon maradhatsz!” – Siegfriedtől e szavak. –
„Hagyd, hogy engem kövessen a sok derék lovag.
Maradj az asszonyok közt! Van okod bizakodni:
fogok hírnevéért és országodért tusakodni.

173 Fegyverem a nagy út alól mind- azokat felmenti,
akik hozzád igyekeznek, Wormsba, mely Rajna-menti,
inkább mi keressük fel őket az országukban aképpen,
hogy önhittségük helyébe a félelem görcse lépjen.”

174 A Rajnától, érintve Hessent, vonult a burgundok hada,
míg Szászországhoz nem értek. Később ott volt a csata.
Az országot kirabolták, és lángba borították,
ezzel a két fejedelmet elszomorították.

175 Hátramarad a senkiföldjén az összes apród.
Siegfried, a nagyerejű hős kérdez nagyot, aprót:
„Ki legyen az utóvéd biztonságáért felelős?”
A szászokat még sohasem érte támadás ilyen erős.

176 Válasz: „A tudatlanokra legyen vigyázni kész
bátorságfia Dankwart, ő egy derék vitéz.
Így Lüdeger hadától kevesebben veszünk oda.
Legyen ő meg Ortwin az utóvéd parancsnoka.”

177 „Magam ülök nyeregbe” – szolt Siegfried, a sereg erőse –,
„hogy lássam, merre járhat az ellenség előőrse,
és hol kell a többi lovagnak táboroznia.”
Fegyverét felöltötte rögtön a szép Sieglind fia.

178 A sereget Hagenre bízta, mielőtt indult az útnak,
és Gernoldra: e két férfi bátor, és parancsolni tudnak.
Elvágtatott a földre, ahol a szász nép lakott.
Össze fog zúzni a kardja aznap jónéhány sisakot.

179 Nagy sereget látott meg akkor, mely táborozott a mezőben,
voltak az ő csapatához képest borzalmas túlerőben.
Lehettek negyvenezen vagy többen hadra kelve.
Siegfried elnézi őket, és igen jó a kedve.

180 Volt ott egy levente az ellenséges tábor előtt,
figyelés volt a dolga. Éberem őrködött.
Ahogy őt meglátta Siegfried, ő is a bátrát észreveszi.
Tekintetüket haragvó indulat színezi.

181 Elmondom nektek, ki volt ő, aki őrségben állt:
aranyfényű pajzsa kezében bizony, díszére vált.
Maga Lüdegast király volt, aki őrködött éberem.
Odaugratott közelébe nagyúri módon az idegen.

182 Ellenséges lovag jött: már látja Lüdegast király.
Sarkantyújával mind a kettő lova vékonyába váj.
Lándzsáját ez is, az is a másik pajzsára emeli.
A dán királynak a szíve aggodalommal teli.

- 183 Az összecsapást követően a királyok fiait
lovaik tovavitték, mint akit szél röpít.
Fordulnak, folytatódik lovagi módon a tusa.
Próbálja két harcias ember, mit ér a kard vasa.
- 184 Siegfried úgy odavágott, hogy zengett a mező.
Pattantak a sisakból, mint amikor tűzvész keletkező,
lángvörös szikrák ezerszám. A csapást hős keze mérte.
Rátalált mind a kettő méltó ellenfelére.
- 185 Siegfriedre is Lüdegast úr jó néhány heves csapást mér.
Ütletet zúdítanak annyit, amennyi a pajzsra ráfér.
A dánok táborából jött harminc megfigyelő,
de mire odaértek, már Siegfried volt a nyerő,
- 186 mert a dán királyra három súlyos sebet ütött
a mellvértjén keresztül, amely volt szép ezüstözött.
A kard rettenetes éle sok vért kifolyatott,
Lüdegast király ezért hát igencsak búslakodott.
- 187 Az életéért könyörgött, és Siegfriednek azt
mondta, országát felajánlva, hogy ő Lüdegast.
Ott vannak daliái, nézik figyelmesen,
kettejük közt mi történt azon az őrhelyen.
- 188 Siegfried már vinné magával, de akkor megrohanja
Lüdegast harminc vitéze. A hős levente karja
csapás után csapással védi a hadizsákmányt.
Élére pallosának számos jó daliát hányt.
- 189 A harminc jó vitézből mindenkit lekaszabolt.
Hírmondónak egyet hagyott meg, az gyorsan ellovagolt,
és elmondta, mi történt: Siegfried harmincat lebír!
Vértől csepegő sisakja mutatta: igaz a hír.
- 190 Ezt hallva a dánok igen elkeseredtek,
hogy az uruk fogoly lett. Nyomban felkerekedtek,
öccsének híradással. Az kezd őrvöngeni:
akkora sérelem ez, hogy soha le nem nyeli.
- 191 Lüdegastot, a dánok királyát Siegfried elrabolta,
burgundok táborában az urak kezébe tolta,
azaz Hagenre bízta. Elterjed a hír:
fogoly a dánok királya. Emiatt senki se sír.
- 192 Burgundoknak parancsszó: bontsanak lobogót!
„Gyerünk!” – azt mondja Siegfried. – „Győzelmet, ragyogót
vívunk ki mai nap még. Ha életben maradok,
sok szép szász úri hölgynek sírni okot adok.

- 193 Ti Rajna-menti hősök, engem kövessetek!
 Karunktól összeroppan a Lüdger-féle sereg.
 Jó hősök fegyverétől sok sisak zúzódik össze,
 hogy az ellenség, látva minket, fejét búnak eressze.”
- 194 Indul vágatva Gernold és minden burgundi fegyveres.
 A zászlót viszi Volker, a délceg énekes,
 nagyúrként vágat ő is a hadinép előtt.
 A sereget nézni öröm volt, a harcba igyekezőt.
- 195 Ezren voltak a vitézek, ez nem valami sok,
 és tizenkét lovag még. Magasra gomolyog
 az út pora. Idegen föld, amerre járnak.
 Látják, hogy rájuk gyönyörűsép, csillogó pajzsok várnak.
- 196 Akkor már seregestül özönlöttek a szászok.
 Éles kardjukról jutottak fülembé híradások.
 Rettentő sebeket vág a szász vitézek kardja!
 Hazáját, várait mind védelmezni akarja.
- 197 A burgund hadinépet a kapitány vezeti.
 Siegfried a daliáit maga is beveti,
 akiket a német Alföld vidékéről hozott.
 Sok kéz lett véres addig, míg a nap leáldozott.
- 198 Sindold és Hunold, valamint Gernold
 osztott csapást csapásra. A szászok sok hőse lett holt,
 mielőtt észrevették: a burgund had vakmerő.
 Ezt sirathatta később sok drága nő.
- 199 Volker és Hagen, valamint Ortwin
 kíméletlen kezétől sok sisakon komor szín,
 vérnek vöröse látszik: merészség társul harci dűhvel!
 Dankwart is eközben sok csodatettet művel.
- 200 A dánok sem pihentek, harcra voltak felajzva.
 Nagy zengéssel csapódott pajzs a pajzsra,
 és csendültek a kardok, miközben hadakoztak.
 Harcos dalia szászok nem csekély kárt okoztak.
- 201 Benyomultak a harcba a burgundok ehelyt.
 Fegyvereik éle súlyos sebeket ejt.
 Látszott, amint lecsordul a vér a nyergen:
 így küzdött a derék lovagság, hogy dicsőséget nyerjen.
- 202 Hallatszik csengés-bongás, mely levegőt betölt
 a daliák kezétől: a német Lenti-föld
 fiai, urukat követve, a harcba bekapcsolódnak.
 Siegfrieddel együtt mutatják példáját lovagi módnak.

- 203 Siegfriedet nem követte senki a burgundok közül.
Az ellenség sisakja véres kívül-belül,
a vér csak úgy patakszik Siegfried kardja szélén,
míg rá nem talál Lüdegerre, annak csapata élén.
- 204 A seregen három ízben magát átverekedte,
és visszatért háromszor. Ekkor magát Hagen is harcba vetette.
Siegfriednek ő segített, hogy teljesüljön harci vágya.
Sok derék lovag indult aznap a másvilágra.
- 205 Amint Lüdeger, a nagy hős meglátta Siegfriedet,
és hogy a csodakarddal mi mindent végbevihet,
a jó Balmunggal, annyi hősre mérve halált,
örjöngeni kezdett, a harag a szívére szállt.
- 206 Volt akkor nagy tülekvés és nagy csörömpölés,
amikor kétfelől is kezdődött az ölés.
Próbálta mindkét levante a legjobbat, amit lehet.
A szászok hátrálni kezdtek. Nagy volt a harci gyűlölet.
- 207 A szászok urának már megvitték a hírt,
hogy foglyul esett a bátyja. Emiatt nyögve sírt.
Sejtette, hogy a tettes Sieglind fia egyedül.
Gernoldról hitte a többség, de az igazság kiderül.
- 208 Erejét úgy beleadta Lüdger a csapásaiba,
hogy Siegfried nyerge alatt már meg-megrogyott a paripa,
de a hős lova aztán magát úgy összeszedte,
hogy rettentő mivoltát Siegfried ismét harcba vetette.
- 209 Segített neki Hagen, valamint Gernold,
Dankwart és Volker. Sok dalia lett holt.
Sindold és Hundold és Ortwin, a lovag.
Kezeiktől a harcban sokan elhullanak.
- 210 A két királyfi a tusában el nem különül.
A sisakok fölött sok éles gerely röpül
a lovagok kezéből, a pajzsot átszakítja.
A pajzsok díszzeit már kiömlő vér borítja.
- 211 A nagy harc hevében sokan leugranak
lovagok a nyeregből. Egymásnak rontanak
Siegfried, a merész és Lüdeger, a heves.
Száll a lándzsa, az éles meg a gerely, a hegyes.
- 212 Odacsapott Siegfried: eltört Lüdeger pajzsán a pánt.
A német Alföld lovagja nyomul a győzelem iránt,
hogy a szászokon arassa, akik közt sok a sérült.
Hej, Dankwart pallosától a szászok páncélinge gyérült!

213 Ekkor meglátja Lüdger, hogy odafestve
a pajzsra egy korona, mögötte Siegfried királyi teste.
Már tudja, ki ez a férfi, aki a helyét így megállja.
Barátainak teli torokból ezt kiabálja:

214 „Szüntessétek be a harcot, jó embereim!
Siegmund fia áll előttem, őt látják szemeim.
Ez Siegfried! Vas kezében mindnyájan összetörtök!
Őt küldte ide hozzánk Szászországba az ördög!”

215 Lüdeger parancsa: a harcban eresszék le a lobogókat.
Azt kéri, béke legyen már. Ez a kérés, az a szó hat,
de túszként kell neki Gunther földjére mennie.
Őt erre kényszeríti bátor Siegfried keze.

216 Közös tanácskozással bevégeződött a harc.
Sok sisak átyukasztva, szintúgy átütve pajzs,
ezeket mind ledobják, és ami földet ér,
burgundiak kezétől pirosuló szintiszta vér.

217 Elfogtak, akit akartak, megengedte a jog.
Gernold és Hagen, a bátor lovagok
hordágyon elvitették a sebesülteket.
A sereg ötszáz hadifoglyot a Rajna felé vezet.

218 A dán lovagok legyőzve lovagoltak Dániába,
de a szászok is, annyi biztos, harcoltak mindhiába,
dicséret nem illeti őket. Búsulhat a dán, a szász.
A holtakat siratják barátaik. Súlyos a gyász.

219 A Rajnához vissza a fegyvert viszi az öszvér, a málhás.
Siegfried férfi módra küzdött, és ezért lehet halás
Gunther meg az összes burgund előkelő.
A győzelem, semmi kétség, neki köszönhető.

220 Gernold úr menesztett hírvivőt Wormsba,
barátaival tudatta, mi lett a csata sorsa,
hogy ő és a burgund vitézek győztesen maradtak.
A hősök, a bátrak dicsőséget arattak.

221 Az apródok futottak, terjesztették a hírt.
Már ujjong az örömtől, aki előtte sírt.
Jó hírt hozott a harcból, aki visszaérkezett.
Sok érdeklődő nemes hölgy sokfélét kérdezett,

222 kire hárult dicsőség, ezt hallgatják napestig.
A követek egyikét most Kriemhildhez menesztik,
méghozzá titokban. Ő rühellte a sokaságot.
A hazatérők közül csak a szeretett férfit vágyott.

223 Amikor látta, hogy a küldönc a lakrészhez közeleg,
Kriemhild, a szépség így szólította meg:
„Jó hírt mondj nekem, és én arannyal jutalmazlak.
Ha nem bizonyulsz hazugnak, hálámmal elhalmozlak.

224 Hogyan állt helyt a harcban testvérbátyám, Gernold
meg a többi barátunk? Ugye, egyikük sem holt?
Ki volt a legvitézebb? Ezt tudni szívem vágya!”
Azt felelte a küldönc: „Egyikünk sem volt gyáva,

225 de senki a csatában nem volt annyira jó,
nemes királyi úrnő, hidd el, igaz a szó,
mint a külföldi királyfi, német Alföld szülötte:
ami végbement keze által, csodálatos fölötte!

226 Amit művelt a harcban Burgundia többi merésze,
Dankwart és Hagen meg a király más vitéze,
bár tisztességgel tusáztak, mégiscsak levegő
ahhoz képest, ami Siegfried által volt lehető.

227 Igaz, hogy a többi vitézek szintén sok hőst levágtak,
de ki tudná elbeszélni sorát azon csodáknak,
amelyeket Siegfried végbevitt? Ha csatába lovagolt,
szeretteikért úri nőknek sűrű könnye omolt.

228 Ottmaradt fekvé a porban sok úrnő-kedvelte harcos.
Ha Siegfried csapást mér a sisakra, az annyira hangos,
hogy alatta a sebekből csak úgy patazkik a vér.
Lovagok közt ő az első, ehhez kétség se fér.

229 Mi mindent végrehajtott Ortwin, a metzi!
Akire karddal lesújt, azt kettőbe metszi.
Sokakat megsebesít, és még többeket megöl.
Megállta helyét a bátyád, ő küzdött legelől,

230 az ellenségre hozta a legnagyobb veszélyt.
Így igaz: dicséret illet minden bátor személyt.
Meglátszott a vitézség minden burgund legényen.
Egyikük hírnevéen sem tapadhat meg a szégyen.

231 Kezüktől sok paripa hátán üres lett a nyereg.
Sok kard a csataterén csattog és mennydörög.
A Rajna-menti hősök vitézül lovagoltak.
Ellenségeink siratták, hogy közelünkbe hatoltak.

232 A tronjei vitézek szintén nagy kárt okoztak,
amikor ellenfeleikre zúdulva hadakoztak.
Merész Hagen kezétől sok hős volt meghaló.
Erről Burgundiában volna még mesélnivaló.

- 233 Gernold három lovagja, Sindold és Hunold
derék hős mind a kettő, és bátrak bátra Rumold:
bizony, Lüdegernek még sokáig fájni fog,
hogy rajnai fivéreidre támadva vicsorog.
- 234 De a harcban a legkiválóbb, akit láttunk valaha,
a kezdettől a végig, amíg tartott a csata,
ő volt a legmerészebb: Siegfried, kicsit se túlzok.
Keze alatt ide vonulnak magas rangú túsok.
- 235 Olyan volt e kiváló férfi harcba kerülte,
hogy azt Lüdegast király is igen megkeserülte,
nemkülönben az öccse, a szász király, Lüdegér.
Hallgasd, nemes királynő, ami szavamba fér.
- 236 Tudd meg, hogy mind a kettőt Siegfried fogta el.
Még sose volt, hogy ilyen sok tús hozzánk útra kel.
Jönnek a Rajna mellé, mert Siegfried velük elbírt.”
Nem hallhatott volna Kriemhild ennél kedvesebb hírt.
- 237 „Ötszáz fogoly, ha nem több, épségben a kezünkre került,
és véres ravatalon heverve jó nyolcvan sebesült,
vagy már halott, vagy éppen küszöbön áll a holta.
Siegfried hős keze volt, mely legtöbbjüket lekaszabolta.
- 238 Akik felfuvalkodottan nekünk hadat üzentek,
most Gunther udvarában a foglyai lettek.
Hozzuk diadalmasan őket. Örömünk nem halvány!”
Kriemhild kivirágzott a jó hírt hallván.
- 239 Szépséges arca lett rózsapiros,
amiért Siegfried, a bátor eme kockázatos
háborúból hazatér már, élve, az ifjú dalia
meg a rokonok, a barátok. Örömré volt oka.
- 240 Szólt ő, a szeretetreméltó: „Jó hírt hoztál nekem,
jutalmul pompás ruhát kapsz, máris elrendelem,
s tíz márka aranyat még: máris hozzák elő!”
Nagy szerencse, ha jó hírt hallhat egy főúri nő.
- 241 Megadták a jutalmat, az aranyat meg a ruhát.
Jön sok gyönyörű lány, bámul az ablakon át,
néznek lefelé az útra. Mindnyájuk szeme látja,
hogy a sok vitéz levante lovagol haza Burgundiába.
- 242 Ott vonultak az épek, szintúgy a sebesültek.
Az üdvözlő szavaktól méltán örömré derültek.
Jókedvvel fogadja őket lován az uralkodó.
Ami volt gyászteli gondja, végül örömré forduló.

- 243 Fogadja az övéit meg az idegeneket.
Egy hatalmas király mást nem is igen tehet,
csak azt, hogy megköszönje jó szívvel minden hősnek,
akik harcoltak érte, s dicsőséget aratva győztek.
- 244 Majd pedig azt kéri Gunther, sorolják el a neveket:
barátai közt ki volt az, aki harcban elesett?
Hatvan fő veszteséget szenvedett csak a lovagság.
Ezeket elsiratják, ugyanúgy, mint manapság.
- 245 Számtalan összezúzott pajzsot hoztak az épek,
sisakot összetörve, Gunthernek a hadinépek.
Felvonult a lovagság a trónterem elébe
ünnepi fogadásra. Víg lárma szállt a légbre.
- 246 Adnak minden vitéznek lent a városban szállást.
Az a király parancsa: kapjanak jó ellátást.
A sebesülteket vigyék el ápolni a belső lakrészbe.
Kiválóságot tanúsít az ellenségre nézve.
- 247 Azt mondja Lüdegastnak: „Házamban üdvözöllek!
Szenvedtem tetemes kárt a te hibádból főleg,
de kárpótolva lettem. Szerencsémé az érdem.
Barátaimat áldja Isten, amiért küzdöttek értem.”
- 248 „Kérheted is az áldást” – azt mondja Lüdegér –,
„mert túszul nem esett még ilyen királyi vér.
Készek vagyunk viszonzni értékkel, nem csekéllyel,
ha jól bánsz a legyőzött királyi ellenféllel.”
- 249 Feleli Gunther: „Legyen hát mozgásotok szabad,
de állítsatok kezet, hogy mindkettőtök marad
az országomban, és azt semmiképp el ne hagyja,
míg én nem engedem meg.” Erre Lüdger a kezét adja.
- 250 Nyughelyre viszik őket: már ki van alakítva.
Ápolnak minden sebesültet, kínjukat csillapítva.
Az épkézláb daliáknak adnak mézsört és jó bort.
A hadak népe ritkán élvezhet ennyire jó sort.
- 251 A pajzsot, amely összezúzva, aki elviszi, az őrzi meg.
Akad, több az elégnél, véráztatta nyereg.
El kell rejteni őket, ne sírjon a fehérnép.
Közben a palotába még több harctól kimerült vitéz lép.
- 252 A király nagy figyelemmel viselt vendégeire gondot.
Ismerőst, ismeretlent a kapu nagy számban ontott.
Részesül ápolásban, aki súlyos sebesült.
Az ellenfél rátartisága mély csüggedésbe merült.

253 A gyógyításhoz értők kaptak jókora bért,
aranyat és ezüstöt, mit senki le se mért,
hogy mentsek meg a sebesültet, aki küzdött bátran, hűen.
A király ajándékot osztott vendégeinek bőkezűen.

254 Aki úgy látta, hogy illő a hazautazás,
azt kéri, hogy még maradjon, mint baráttal szokás.
A király tartott tanácsot, híveit hogyan jutalmazza.
Pontosan végrehajtják, amit kíván a gazda.

255 Végül azt mondja Gernold: „Eresszük haza őket,
majd hat hét múlva küldjünk hozzájuk hírvivőket,
hogy jöjjenek megint, mert lesz itt egy nagy ünnepség.
Felépül addig sok ember, akit gyötör a seb még.”

256 Német-alföldi Siegfried szintén kért eltávozást.
Amikor Gunther erről szerzett tudomást,
kérté szíves szavakkal, hogy föl ne kerekedne.
Gunther szép húga miatt maradt ő, másként nem volna kedve.

257 Ahhoz ő túl nagy úr volt, hogy jutalmat elfogadjon,
habár megérdemelte. A király szerette nagyon,
meg a sok rangos ember, aki látta saját szemével,
hogy öldöklő csatában Siegfried csodákat művel.

258 A szép Kriemhilde végett úgy dönt, hogy marad veszteg.
Szeretné látni végre. Később majd ez is meglesz.
Ahogy szerette volna, láthatja a lányt,
majd boldog, tiszta szívvel lovagol szülőföldje iránt.

259 A király újra meg újra lovagi tornát rendez,
ezen sok ifjú levente szíves-örömet jelen lesz.
Helyszínét teszi Gunther Wormsnál a Rajna-partra.
Ott ki-ki lovagi tornán kaphat lándzsára, kardra.

260 Épp abban az időben, amikor a tornát várták,
a szép Kriemhild fülébe annak hírért feltárták,
hogy barátainak a király fog rendezni ünnepet.
Sok szép úri hölgynek gondja az előkészület

261 a fejdíszre, a ruhára, amelyet majd viselnek.
Ute, a nagy királyné hallotta, mit hírlelnek
a büszke lovagokról, akik majd erre vetődnek.
A védőtasakokból szép köntösök elővevődnek.

262 Ute gyermekei végett készül ruha, nem silány.
Abban fog díszelegni úriasszony és úrilány
és sok ifjú levente, aki lakja Burgundiát.
Ute az idegeneknek szintén csináltat remek ruhát.

JEGYZETEK

A szászok és a dánok elleni hadjárat nem szerepel a Nibelung-mondakör archaikus jellegű skandináv feldolgozásaiban. Elképzelhető, hogy teljességgel az ismeretlen Szerző leleménye, de az sincs kizárva, hogy a Szerző egy szászokról és dánokról szóló, ma már ismeretlen történeti mondát hozott összefüggésbe Siegfrieddel és a burgundiakkal. Ha volt ilyen monda, az német eredetű lehetett.

Az epizód mozgalmassá teszi az eposz elejét, és érzékelteti a szereplők jellemének ellentmondásait, valamint exponálja a burgundiak és Siegfried közt később kialakuló feszültséget. Gunther egyszerre bizonyul gyengének és határozatlannak, ugyanakkor nagyvonalúnak és lovasgiasnak is, Siegfried pedig, akármennyire domináns alkat, akármennyire ő a legrátermettebb hadvezér és a legbátrabb vitéz, Kriemhild elnyerése végett mégis hajlandó elfogadni a formálisan alárendelt szerepet.

Fejezetcím: a középfelnémet „aventure” szónak sok jelentése van. Véletlen, csoda, meglepetés, szerelmi kaland, ilyesmik. Wolfram von Eschenbachnál megszemélyesítve szerepel mint Vrouwe Aventure, aki az elbeszélői tudás forrása, vagyis afféle Múza vagy női Daimón. Jelenthet továbbá végzetet vagy próbatételt, valamint az erről szóló verses elbeszélést, illetve az irodalmi alkotás egy elkülönülő részletét. A „meglepetés” vagy „próbatétel” jelentésből fejlődött ki a mai német „Abenteuer” szó, amelynek pontos megfelelője a magyar „kaland”. A középfelnémet szót már Szász Károly is a „kaland” szóval adja vissza. Megoldását átvettem. A „fejezet” vagy az „ének” is megfelelt volna a célnak, de a „kaland” mint szegmentálás-jelölő ad leginkább kulcsot a Szerző elbeszélői világába. A *Nibelung-ének* egyébként harminckilenc kalandból áll; a negyvenedik kaland a fordítás munkafolyamata.

138

öket: a követek urairól van szó. Lüdeger (máshol Lüdeger vagy Lüdger, az eredetiben „Liudeger”) szász és Lüdegást (Lüdegast vagy Lüdgast, az eredetibe „Liudegast”) dán király történetileg nem azonosítható személyek. Elképzelhető, hogy a mű megírásával egykorú politikai konfliktusok csapódnak le az epizódban.

142

Megharagítottad őket, „Ir habt ir zorn verdienet”: nem derül ki, mi szolgáltatót okot vagy ürügyet a hadüzenetre. Sem Szászország, sem Dánia nem szomszédos a Rajnamenti Burgundiával, így közvetlen konfliktus nem állhatott fenn. A mű azt sugallja, hogy a támadók célja kizárólag a zsákmányszerzés.

144

ha tárgyalni akarsz: pimasz gúny, amelyet a túlerőben levő agresszor engedhet meg magának. A követek azt tanácsolják Gunthernek, indítson megelőző támadást (ha tud, ha mer). Végül éppen ez fog történni.

145

Hiveimmel, ha vannak: Gunther máris attól tart, hogy bizalmasai cserbenhagyják. Mesteri közvetett jellemábrázolás.

151

egy lovag: maga Siegfried. Kívülállónak, sőt idegennek számított az udvarban, ezért a hadüzenetről sem tájékoztatták. A Szerző leleménye révén pillanatok alatt az események középpontjába kerül.

158

harmincezer lovag: Siegfried becslése nagyjából reális. Ezren fognak harcolni negyvenezer főnyi ellenséggel.

160

Volker: mint később kiderül, énekmondó. Némely kutatók a Szerző titkos önarcképét sejtik az alakjában.

162

megajándékozza: nemcsak nagyvonalúságból teszi ezt, hanem azért is, hogy amennyiben az ellenség elfoglalja Wormst, és ő foglyul esik, jó bánásmódra számíthasson. *oltalom*, „geleite”: vagy oltalomlevél, vagy fegyveres kíséret, amely az országhatárig a követekkel tartott.

170

kapitány, „scharmeister”: tábornoknak vagy (a szó régi értelmében) hadnagynak is lehet fordítani. Formálisan Hagené a legmagasabb rang, de ténylegesen Siegfried vezeti a hadjáratot.

172

Maradj az asszonyok közt, „belibet bi den frouwen”: Siegfried megnyugtató szavaiban érződik némi lenézés is, ha Gunthert a hölgyek közé valónak látja.

174

érintve Hessent: a Szerzőnek Németország északi részéről homályos elképzelései vannak. Annál jobban ismeri a Duna bajor és osztrák szakaszait.

175

senkiföldje, „marke”: nehezen járható, lakatlan területsáv, mint a középkori magyar gyepűelve.

176

tudatlanok, „di tumpen”: a szó a középfelnémetben nemcsak ostobát, hanem tapasztalatlant is jelent.

183

lovagi módon, „riterliche”, vagyis a lovagi harc szabályai szerint: az első összecsapáskor mindkét küzdő félnek eltörött a lándzsája. Ezek után kardvívás következett. A jelenet szász területen zajlik, ahol a dán király szövetségesként tartózkodik a seregével.

191

Emiatt senki se sír, „do was in maezliche leit”: ironikus jellegű negáció.

192

bontsanak lobogót: ez jelenti a harc kezdetét. A 215. strófában a lobogók leeresztése annak a jele, hogy a szászok megadják magukat.

195

és tizenkét lovag még: Siegfried xanteni vitézei.

196

jutottak fülembé híradások: ezt egy vagy több írott kútfőre való utalásként értelmezi a kutatók egy része.

197

a kapitány: ezúttal is Hagen.

203

nem követte senki a burgundok közül: ez a mozzanat most még elsősorban Siegfried egyéni vitézségét emeli ki, de némileg már a Haggel való ellentétet is előrevetíti.

204

három ízben magát átverekedte: a harci dicsőség fokmérőjeként tartották számon, hogy egy lovag át tudott-e gázolni az ellenséges seregen, majd visszajutott-e élve. Az, hogy Siegfried ezt háromszor is megcselekedte, ugyanolyan eposzi túlzás, mint a 189. strófában a harminc dán vitéz lekaszabolása.

212

eltört (...) a pánt: a „spenge” tartotta össze a pajzsot, amelyet ennek híján könnyű volt széthasítani.

213

egy korona: a szász király eddig is tudta vagy sejtette, hogy a xanteni királyfi részt vesz a harcban, de csak most, a korona láttán veheti biztosra, hogy magával Siegfrieddel küzd.

216

tanácskozás: a szászok és a dánok közösen döntenek úgy, hogy megadják magukat.

217

horodgy, „bare”: ugyanez a szó fordul elő a 237. strófában, de ott a jelentése már inkább 'ravatal'.

223

lakrészt, „kemenate”: előkelő nők számára kialakított, fűthető lakótér, ahová idegen férfiak csak kivételesen léphetek be, mint például most a hírmondó.

232

A tronjei vitézek: ezek szerint Hagen kísérete is elkülönült a csatában a burgundi főszeregtől.

237

sebesült: a „verchwunt” szó halálos sebesültet jelent, akinek felépülésére nincs remény. Ellenséges lovagokról lévén szó, ők a diadalmenet kellékei.

240

tíz márka arany: eposzi túlzás. A márka a nemesfémek súlymértéke volt, kb. 220 grammnak felelt meg. A kiemelten jó hír hozóját prémes köpönyeggel vagy más értékes ruhadarabbal jutalmazták.

szerencse: mármint a hírmondóra nézve.

sok gyönyörű lány: Kriemhild udvarhölgyei. Ők azok a „bizalmasok”, akik be vannak avatva Kriemhild szerelmébe.

243

idegenek: Siegfried xanteni lovagjai.

244

ugyanúgy, mint manapság: az időbeli távlat jelzése. Ritkaság a műben.

246

szállás: azok a Guntherért küzdő lovagok, akik nem tartoztak a kísérethez, nem Wormsban éltek.

belső lakrészt: fordítói értelmezés. Az eredetiben „guot gemach”, vagyis 'jó (kényelmes) pihenőhely' olvasható, de a sebesülteket nyilván nem cipelik le a városba, hanem a palotában ápolják őket.

247

üdvözöllek: az üdvözlés nem frázis, hanem fontos gesztus, annak jele, hogy a fogoly királyok kíméletre számíthatnak. *mozgásotok szabad:* Lüdeger csupán jó bánásmódot kíván az előző strófában (például ne verjék láncra őt és fivérét), és ezért még fizetni is hajlandó. Gunther ennél többet ad: becsületstűző fejében szabad mozgást engedélyez nekik.

250

Nyughely: ismét a „gemach” szó, vagyis nem tömlőcbe viszik a két fogoly királyt.

251

pajzs (...) összezúzva, illetve véráztatta nyereg: a sérült hadieszközök elrejtése arra utal, hogy a sebesült lovagokat sem csak ápolás végett viszik egy félreeső helyre, hanem azért is, hogy jelenlétükkel ne rontsák el a győzelmi hangulatot.

252

ismeretlen: olyan külföldi vendég, aki nem vett részt a hadjáratban, de eljött megünnepelni a burgundok győzelmét.

257

túl nagy úr volt, hogy jutalmat elfogadjon: a jutalom átvétele azt jelentené, hogy Siegfried elismeri Gunthert hűbérurának, holott elvileg egyenrangú uralkodók. Később, Brünhild megszerzésekor Gunther vazallusaként állítja be magát, ennek pedig végzetes következményei lesznek.

261

fejdisz, „gebende”: a női ruhatár legfontosabb kelléke volt. Értéke, szépsége és „udvarképes” volta alapján ítélték meg a viselőjét.

védőtásak, „valde”: az értékes ruhákat illatosított vászonba göngyölték, úgy rakták a ruhásládába. Ajtóval ellátott ruhásszekrény a mű keletkezésekor nem létezett.

262

idegenek: itt is a „vremde” szó áll, mint a 252. strófában, de itt inkább Siegfried lovagjairól lehet szó. Persze, az sincs kizárva, hogy Ute királyné a Wormsba vetődő ismeretleneket is remek ruhával („herlich gewant”) ajándékozta meg.

Fordította és a jegyzeteket írta Márton László